

Отже, розвиток індустріалізації суттєво вплинув на діяльність ВУАН (з 1936 р. – Академії наук УРСР). Поряд з позитивним впливом було чимало негативного, оскільки внаслідок надання пріоритету одним напрямкам, менше уваги приділялось іншим, а деякі взагалі заборонялись, що загальмувало розвиток деяких наукових галузей на цілі десятиліття.

АЛАНДСЬКА ПРОБЛЕМА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН НА ПІВНОЧІ ЄВРОПИ НАПЕРЕДОДНІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

В'ячеслав Іванов

*аспірант 2 курсу історичного факультету Київського національного
університету імені Т. Г. Шевченка*

slavik1855@gmail.com

Розпад Російської імперії в 1917 р. привів до того, що питання про Аландські острови було піднято шведським населенням архіпелагу, яке бажало приєднання до Швеції. До того як Росія отримала панування над Фінляндією (1809 р.), Аландські острови були тісніше пов'язані зі шведською частиною королівства, ніж з власне фінляндською. Референдум, проведений в грудні 1919 р. за приватною ініціативою, привів до того, що переважна більшість аландського населення проголосувала за приєднання до Швеції. Фінляндія в той момент переживала кровопролитну громадянську війну¹⁷⁵. На Паризькій мирній конференції делегація від Аландських островів зажадала зміни кордонів. Фінляндія, природно, була проти втрати частини своєї території та рішуче протестувала. Розгорівся гострий конфлікт і питання було передано на розгляд Ліги Націй, яка ухвалила, що в 1921 р. острови повинні належати Фінляндії на умовах отримання архіпелагом автономії і права бути демілітаризованими¹⁷⁶. Міністр закордонних справ Швеції соціал-демократ і ревний прибічник Ліги Націй Яльмар Брантінг

¹⁷⁵ Кен О., Рупасов А., Самуельсон Л. Швеция в политике Москвы. 1930-1950-е годы. – М., 2005. – С. 234-268.

¹⁷⁶ Олесин М. И. Первая в мире: Биограф. очерк об А. М. Коллонтай. – М.: Политиздат, 1990. – С. 290-294.

пізніше коментував це рішення таким чином: «В підтримці справи народів Аландських островів перед Європою і Лігою Націй Швеція не перебувала під впливом прагнення збільшити свою територію. Її бажанням було підтримати благородні і справедливі очікування і захистити право абсолютно гомогенного острівного населення на об'єднання зі своєю прабатьківщиною, від якого воно було насильно відокремлене, але з якою його зв'язують спільне походження, спільна історія і спільний національний дух. Це населення оголосило всьому світу своє одностайне бажання не належати державі, до якої воно було приєднане виключно насильно». Проте в подальшій дискусії Брантінг все ж заявив, що Швеція готова наслідувати рішення Ліги Націй¹⁷⁷.

Підписання у вересні 1938 р. Мюнхенської угоди, яка стала розв'язанням кризи розпаду Версальської системи міжнародних відносин, коли уряди Великобританії і Франції вирішили поступитися Центральною Європою нацистській Німеччині заради ілюзорного шансу зберегти світ на континенті¹⁷⁸. В. Таннер – міністр фінансів Фінляндії у 1937-1939 рр. – згадував, що «...у Москві переконані в тому, що Німеччина виношує агресивні плани проти СРСР. Відповідно до цих планів перед лівим флангом німецьких армій поставлено завдання здійснити висадку на територію Фінляндії [в СРСР вважали, що це буде Південна Фінляндія і Аландські острови. – прим. авт.] і з цього плацдарму зробити вторгнення в Росію. Тому виникло питання про відношення Фінляндії до цих намірів Німеччини. Якщо Німеччині буде дозволено здійснити ці операції, то Росія не стане пасивно чекати підходу німців до Раяйокі, а введе свої збройні сили на територію Фінляндії. Якщо Фінляндія чинитиме опір німецькій висадці, Росія може запропонувати Фінляндії усю можливу економічну і військову допомогу, перейнявши на себе зобов'язання вивести усі свої сили з Фінляндії після

---

¹⁷⁷ Лунден Т. Конфликты по вопросам границ в Северной Европе // Северная Европа: проблемы истории / Отв. ред. А. А. Комаров, О. В. Чернышева. – М: Наука, 2011. – С. 189.

¹⁷⁸ История дипломатии / Отв. ред. В. П. Потемкин. – Т. 3. – М.-Л.: ОГИЗ, 1945. – С. 639-643.

війни»¹⁷⁹. Услід за аншлюсом Австрії відбувся візит командувача фінляндською армією Хуго Естермана у Берлін, що у свою чергу змусило активізуватися Швецію, спонукавши відновити переговори з Гельсінкі про статус Аландських островів. Хуго Естерман був прийнятий особисто Гітлером, Герінгом і Ріббентропом. На обіді у фінляндській місії 24 березня командувач говорив про необхідність зміцнення Аландів, що викликало підтримку німецьких гостей¹⁸⁰. Якими б не були погляди самого Голсті, уряд Фінляндії продовжував свій дрейф у бік Берліну.

Отже, Аландська проблема перетворилася у свого роду «північний Мюнхен», що не тільки не відвело загрозу нової світової війни на Півночі Європи, а навпаки, пришвидшило її. Фінляндія остаточно стала на бік нацистської Німеччини і увійшла до блоку «Вісі» гітлерівської коаліції держав.

«БІЛА ХАТА» – ОСЕРЕДОК ІНАКОМИСЛЕННЯ НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ

Юлія Пазенко

*аспірант кафедри нової та новітньої історії України Східноєвропейського
національного університету імені Лесі Українки*

pazenko_yulia@ukr.net

Книга українського інакомислення не обмежується лише львівськими і київськими сторінками. Важливим розділом у історії українського дисидентства являється Дніпропетровщина. Дану сторінку тільки починають досліджувати. Історики визнають, у вивченні інакомислення Дніпропетровщини багато «білих плям», але їх можна заповнити матеріалами, які виданні діаспорою закордоном. Хоч дисидентський рух тут і

¹⁷⁹ Таннер В. Зимняя война. Дипломатическое противостояние Советского Союза и Финляндии. 1939-1940 / Пер. с англ. В. Д. Кайдалова. – М.: Центрполиграф, 2003. – 349 с. – Режим доступа: http://militera.lib.ru/memo/other/tanner_v/01.html. [Електронний ресурс. Дата відвідування: 26. 09. 2016 р.]

¹⁸⁰ Барышников В. Н. От прохладного мира к зимней войне. Восточная политика Финляндии в 1930-е годы. – СПб., 1997. – С. 170.